Expertutlåtande om kulturpolitiska redogörelsen 18.3.2025
Verkställande direktör Sören Lillkung
Svenska kulturfonden

Kulttuuripoliittisen selonteon asiantuntijalausunto 18.3.2025
Toimitusjohtaja Sören Lillkung
Svenska kulturfonden

Ärade minister, bästa medlemmar i utbildningsutskottet!

Tack för att jag får ge mitt utlåtande om den kulturpolitiska redogörelse som nu ska förverkligas. Jag framför mina tankar på både finska och svenska eftersom kultur, språk och identitet hör ihop. Mitt modersmål är svenska. Eller egentligen Jakobstadsdialekten. Då jag talar den är jag den riktiga Sören, men det finska språket och kulturarvet är också en viktig del av mig.

Finland står just nu inför ett viktigt vägval. Vill vi fortsätta att utveckla det bildnings- och välfärdssamhälle vi format tillsammans? Där utgångspunkten är att vi alla är lika starka som den svagaste länken och där *du* är viktigare än *jag*. Eller vill vi följa den allmänna trend som nu snabbt vinner terräng där *jag* är viktigast och den starkaste vinner?

Den kulturpolitiska redogörelsen väljer det första alternativet. Den innehåller en vision, målsättningar och åtgärdsförslag som ger den bästa möjliga vägledningen för våra beslutsfattare. Jag vill här i fyra punkter ge vägkost inför nästa steg – att förverkliga visionen och målen som siktar mot år 2040.

1. **Kulturen är en drivkraft och allemansrätt – två av målsättningarna i redogörelsen**
   Finlands kulturarv har utvecklats under flera hundra år. I dag berikas den finska, finlandssvenska och samiska kulturen av en mångfald av nya språk, kulturer och identiteter. Vårt kulturarv, som lever och förändras, ska vara grunden för allt. Vi ska lära oss av varandra och bli trygga i vår historia, identitet och värdegrund. Då vi möts skapar vi varandra.

   Kreativa möten är en förutsättning för att vi ska kunna bli våra sanna jag. Konsten och språket är en förutsättning för sådana möten. Genom att skapa tillsammans och kommunicera med varandra lär vi oss att förstå varandras världskartor och oss själva. Därför ska alla få uppleva och skapa konst och få lära sig olika språk, speciellt barn och unga. Undervisningen i konstämnen och språk måste få tillräckliga resurser i våra skolor och lärarutbildningar. Våra kommuner ska, i kraft av sina nya kulturläroplaner, se till att alla barn och unga får hitta sin egen ton, röst och bild och sin egen rörelse. De ska få hitta sitt eget språk, men också lära sig andras. Vi måste skapa sammanhang där daghem, skola, grundläggande konstundervisning, fri bildning och föreningar samverkar så att resurserna räcker till. Vi måste alla få leka och skapa. Vi måste få frihet att känna att vi lyckas – men också få misslyckas.
   Den kulturpolitiska redogörelsen listar en rad åtgärder för hur vi kan förstärka drivkraften och allemansrätten till konst. Själv fick jag leka och lära mig fram till en professionell karriär som sångare och körledare. Jag blev en ganska lycklig medmänska och en passionerad samhällsbyggare. Låt oss ge alla samma möjligheter i framtiden.

2. **Kulturarbetarna och kulturinnehållen är i nyckelposition. Vi kan uppnå internationellt inflytande genom kultur och konst – redogörelsens två andra målsättningar.**
   Konsten och kulturen i Finland är av hög kvalitet. Den måste vi ständigt värna om. Vårt rika kulturarv och allemansrätten till konst och kultur utgör grunden. Genom ett högklassigt utbildningssystem med fungerande lärstigar inom konstämnen utvecklas skickliga, egenartade och passionerade professionella konstnärer som kan bli förebilder för kommande generationer. Med kvalitativ utbildning och kreativa sammanhang som grogrund föds fenomen som den nu högaktuella humorgruppen KAJ. Här möts lek och allvar, hantverksskicklighet och genuinitet, kulturarv och framtid – därtill på klingande dialekt. Internationellt inflytande kan vi enbart uppnå i kraft av kvalitet och genuinitet. Om vi ska bygga internationella nätverk behövs också språkkunskaper och vi måste behärska nya tekniska verktyg. Konstnärer och kulturarbetare behövs inom alla sektorer -– inom näringsliv och politik, inom den offentliga sektorn och i det privata. Låt oss bryta ned onödiga barriärer och utnyttja våra konstnärers och kulturarbetares förmåga till problemlösning och mänsklig interaktion. Då utvecklas både mänskan och marknaden.

3. **Organ som styrs av statsrådet över valperioder. Från ord till handling.**
   Redogörelsen föreslår ett rådgivande organ, som ska följa upp och utvärdera hur den ska genomföras, och ta initiativ inom politikens olika områden. Initiativ som på ett övergripande sätt främjar kulturbranscherna. Organet ska årligen lämna en rapport om kulturpolitikens tillstånd för att stödja och utveckla beslutsfattandet.
   Det här är en förutsättning för att vi ska kunna förverkliga redogörelsens målsättningar genom konkret handlande. Arbetet måste börja genast och de ekonomiska åtgärder som nuvarande regering planerar får inte äventyra arbetet med den kulturpolitiska redogörelsen. Annars blir verklighet och vision omöjliga att förena, då den ena handen slår medan den andra smeker.

4. **Redogörelsens förslag till ett framtidsforum.**
   Kontaktytorna mellan det offentliga och det privata måste förstärkas så att mycket kan bli mer. Vi måste också öppna möjligheter för nya penningströmmar till konst och kultur, till exempel genom utökad avdragsrätt för donationer.

   Arbetet med den kulturpolitiska redogörelsen har redan fört offentliga och privata aktörer närmare varandra. För att detta ska fortsätta behövs ett särskilt forum. Ett konkret exempel på fungerande samarbete är bidragsformen *Nya klassiker* där staten och fyra privata fonder gemensamt stöder scenkonsten och bildkonsten.

   Den kulturpolitiska redogörelsen innehåller åtgärdsförslag som kan göra vision till verklighet. Där syns en gemensam vilja till nya sätt att verka, till effektivare resursanvändning, men framför allt till att bevara och utveckla ett bildningssamhälle där vi mänskor får leva, verka och sköta om varandra och vår jord. På lika villkor.

Arvoisa ministeri, hyvät sivistysvaliokunnan jäsenet!

Kiitos, että saan antaa lausuntoni nyt toteutettavasta kulttuuripoliittisesta selonteosta. Esitän ajatukseni sekä suomeksi että ruotsiksi, sillä kulttuuri, kieli ja identiteetti kuuluvat yhteen. Äidinkieleni on ruotsi. Tai oikeastaan Pietarsaaren murre. Puhuessani sitä olen aito ja oikea Sören, mutta myös suomen kieli ja kulttuuriperintö ovat tärkeä osa minua.

Suomi seisoo nyt tärkeässä tienristeyksessä. Haluammeko jatkaa yhdessä rakentamaamme sivistys- ja hyvinvointiyhteiskuntaa? Yhteiskuntaa, jossa lähtökohtana on se, että olemme kaikki yhtä vahvoja kuin heikoin lenkkimme, ja jossa *sinä* olet tärkeämpi kuin *minä*. Vai haluammeko seurata yleistä suuntausta, joka etenee nopeasti ja jossa *minä* olen tärkein ja vahvin voittaa?

Kulttuuripoliittinen selonteko valitsee ensimmäisen vaihtoehdon. Se sisältää vision, tavoitteita ja toimenpide-ehdotuksia, jotka tarjoavat parhaan mahdollisen ohjenuoran päättäjillemme. Haluan tässä tuoda esiin neljä näkökulmaa seuraavaa askelta varten – vision ja tavoitteiden toteuttamiseen, suuntana vuosi 2040.

1. Kulttuuri on muutosvoima ja jokaisenoikeus – kaksi selonteon tavoitteista.

Suomen kulttuuriperintö on kehittynyt satojen vuosien ajan. Tänä päivänä suomalaisuutta, suomenruotsalaisuutta ja saamelaista kulttuuria rikastuttavat monet uudet kielet, kulttuurit ja identiteetit.

Elävä ja muuttuva kulttuuriperintömme tulee olla kaiken perusta. Meidän on opittava toisiltamme ja tultava tietoisiksi omasta historiastamme, identiteetistämme ja arvopohjastamme. Kohtaamisissa me luomme toisiamme.

Luovat kohtaamiset ovat edellytys sille, että voimme tulla omaksi itseksemme. Taide ja kieli mahdollistavat nämä kohtaamiset. Luomalla yhdessä ja kommunikoimalla opimme ymmärtämään toistemme maailmankuvia – ja itseämme. Siksi jokaisen, erityisesti lasten ja nuorten, on saatava kokea ja luoda taidetta sekä oppia eri kieliä. Koulujemme ja opettajankoulutuksen on saatava riittävät resurssit taideaineiden ja kielten opetukseen. Kuntiemme on huolehdittava uusien kulttuuriopetussuunnitelmiensa myötä siitä, että jokainen lapsi ja nuori löytää oman äänensä, kuvansa ja liikkeensä. Jokaisen on löydettävä oma kielensä – ja opittava myös muiden kieliä.

Meidän on luotava yhteyksiä, joissa päiväkodit, koulut, taiteen perusopetus, vapaa sivistystyö ja yhdistykset tekevät yhteistyötä, jotta resurssit riittävät. Meidän kaikkien on saatava leikkiä ja luoda. Meidän on saatava vapaus tuntea onnistumista – mutta myös mahdollisuus epäonnistua.

Kulttuuripoliittinen selonteko listaa useita toimenpiteitä, joilla voimme vahvistaa taiteen ja kulttuurin merkitystä kaikille. Itse sain leikkiä ja oppia taiteen kautta aina ammattimuusikon ja kuoronjohtajan uralle asti. Minusta tuli melko onnellinen ihminen ja intohimoinen yhteiskunnan rakentaja. Annetaan kaikille samat mahdollisuudet myös tulevaisuudessa.

2. Kulttuurin tekijät ja sisällöt ovat avainasemassa. Kansainvälinen vaikuttavuus syntyy kulttuurista – kaksi muuta selonteon tavoitetta.

Suomalainen taide ja kulttuuri ovat korkealaatuisia, ja niitä on vaalittava jatkuvasti. Rikas kulttuuriperintömme ja jokaisenoikeus taiteeseen ja kulttuuriin muodostavat vankan perustan.

Laadukkaan koulutusjärjestelmän ja toimivien taideaineiden oppimispolkujen kautta kehittyy taitavia, omaleimaisia ja intohimoisia ammattitaiteilijoita, jotka voivat toimia esikuvina tuleville sukupolville.

Luovissa yhteisöissä syntyy ilmiöitä, kuten ajankohtainen huumoriryhmä KAJ, jossa leikillisyys ja vakavuus, käsityötaito ja aitous, kulttuuriperintö ja tulevaisuus kohtaavat – vieläpä soivalla murteella.

Kansainvälinen vaikuttavuus voi syntyä vain laadun ja aitouden kautta. Kansainvälisten verkostojen rakentamiseen tarvitaan myös kielitaitoa ja uusien teknisten työkalujen hallintaa. Taiteilijoita ja kulttuurityöntekijöitä tarvitaan kaikilla sektoreilla – elinkeinoelämässä, politiikassa, julkisella sektorilla ja yksityisellä puolella. Puretaan turhat rajat ja hyödynnetään taiteilijoiden ja kulttuurintekijöiden kykyä ongelmanratkaisuun ja inhimilliseen vuorovaikutukseen. Näin kehittyvät sekä ihminen että talous.

3. Valtioneuvoston ohjauksessa toimiva elin vaalikausien yli. Sanoista tekoihin.

Selonteko esittää neuvoa-antavan elimen perustamista. Sen tehtävänä olisi seurata ja arvioida selonteon toimeenpanoa sekä tehdä aloitteita eri politiikan alueilla kulttuurialojen edistämiseksi. Tämä elin laatisi vuosittain raportin kulttuuripolitiikan tilasta päätöksenteon tueksi ja kehittämiseksi.

Tämä on edellytys selonteon tavoitteiden toteuttamiselle konkreettisilla toimilla. Työn on alettava välittömästi. Nykyisen hallituksen suunnittelemat taloudelliset toimenpiteet eivät saa vaarantaa kulttuuripoliittisen selonteon toteuttamista. Muutoin todellisuus ja visio jäävät sovittamattomiksi, kun toinen käsi lyö samalla kun toinen silittää.

4. Selonteon ehdottama tulevaisuusfoorumi.

Julkisen ja yksityisen sektorin rajapintoja on vahvistettava, jotta voimme saada aikaan enemmän. On myös avattava uusia rahoitusmahdollisuuksia taiteelle ja kulttuurille, esimerkiksi laajentamalla lahjoitusten verovähennysoikeutta.

Selonteon laatimisprosessi on jo tuonut julkisia ja yksityisiä toimijoita lähemmäksi toisiaan. Jotta tämä kehitys jatkuisi, tarvitaan erityinen foorumi. Konkreettisena esimerkkinä toimivasta yhteistyöstä on *Uudet klassikot - Nya klassiker* -apuraha, jossa valtio ja neljä yksityistä säätiötä tukevat yhdessä näyttämö- ja kuvataidetta.

Kulttuuripoliittinen selonteko sisältää toimenpide-ehdotuksia, jotka voivat muuttaa vision todellisuudeksi. Niissä näkyy yhteinen tahto löytää uusia toimintatapoja, käyttää resursseja tehokkaammin ja ennen kaikkea säilyttää ja kehittää sivistysyhteiskuntaa, jossa ihmiset voivat elää, työskennellä ja pitää huolta toisistaan ja yhteisestä maapallostamme – tasa-arvoisesti.